

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»

(назва дисципліни)

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок**

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Ольга СТЕШЕНКО, викладач економічно-комерційних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст».

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
економічно - комерційних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 6 від «16» 01 2026 р.

Голова циклової комісії В.П.П. Вікторія ПОНОМАРЕНКО
(підпис)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Біржова діяльність» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Біржова діяльність» спрямована на ознайомлення здобувачів освіти із методичними та методологічними питаннями біржової діяльності у розрізі активів з урахуванням досвіду вітчизняних та іноземних компаній, підготовка фахівців високої кваліфікації, здатних в умовах ринкової економіки широко використовувати свої знання з метою засвоєння теорії та практики ведення біржової діяльності на підприємствах різних форм власності.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Біржової діяльності» укладено на основі ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» розробленої на основі Стандарту фахової перед вищої освіти зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Нормативна/вибіркова	Вибірковий компонент (ВК) за вибором здобувача освіти
Кількість тем	12
Загальна кількість годин	90
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	24
Практичні заняття	16
Самостійна робота	50
Форма підсумкового контролю	залік

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»

компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни «Біржова діяльність» формування системи професійних знань та практичних компетентностей, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків у сфері фінансів, банківської справа, страхування та фондового ринку у біржовій діяльності.

Орієнтація на формування та ефективну реалізацію потенціалу майбутнього фахівця і на його основі подальшу інтеграцію у світовий освітній простір, забезпечення ринку праці конкурентоспроможними та мобільними фахівцями з активною громадською позицією, високими морально-етичним якостями та відповідальними за результати власної діяльності.

Завдання вивчення дисципліни «Біржова діяльність»: ознайомлення з узагальненим досвідом роботи зарубіжних і вітчизняних бірж, вивчення нормативних основ здійснення біржової діяльності в Україні, опанування технології здійснення біржових операцій на різних видах бірж.

Предметом навчальної дисципліни «Біржова діяльність» є принципи, методи та інструменти технології виконання біржових угод.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Біржова діяльність» є засвоєння знань із базових, вибірково-обов'язкових предметів загальноосвітньої підготовки, профільних предметів, нормативних, вибіркового дисциплін та спеціальних курсів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні:**

- знати:

- зміст основних категорій дисципліни, її предмет, метод та задачі;
- еволюцію форм біржової торгівлі;
- тенденції, фактори і основні напрямки системи організації бірж;
- законодавча базу створення та механізм функціонування бірж;
- класифікацію бірж та їх основні характеристики;
- органи управління і структурні підрозділи товарних бірж;
- принципи і основні поняття біржової торгівлі;
- асортимент біржових товарів і принципи формування товарної системи біржових товарів;
- основні види біржових контрактів та їх характеристики.

- уміти:

- здійснювати пошук фінансової інформації та правильно її інтерпретувати;
- здійснювати відбір брокера;
- організувати діяльність брокерської фірми;
- укладати біржові контракти;
- визначати результати біржової торгівлі.

Міждисциплінарні зв'язки: тісно пов'язані з дисциплінами «Фінанси підприємства»

Програмою навчальної дисципліни «Біржова діяльність» передбачено проведення лекцій, семінарських, практичних, складання семестрового заліку з біржової діяльності.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні компетентності (СК)	СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства. СК 3. Розуміння особливостей функціонування сучасної національної і світової фінансових систем та їх структури. СК 4. Розуміння принципів організації фінансових відносин.
Результати навчання (РН)	РН 2. Володіти державною та іноземною мовами для складання ділових паперів і комунікації у професійній діяльності. РН 3. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами. РН 5. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень. РН 6. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань. РН 8. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема		Обсяг годин			Разом
№	Назва	Лекції	Практичні/ семінарські	Самостійне вивчення	
1.	Історія розвитку організованого гуртового ринку	2		4	6
2.	Організація міжнародного товарно-біржового ринку	2		4	6
3.	Біржа як організатор торгівлі на ринку	2	2	4	8
4.	Становлення біржового ринку України та принципи його регулювання	2	2	4	8
5.	Організація товарних бірж	2		4	6
6.	Організація біржових торгів	2	2	4	8
7.	Біржові угоди	2		4	8
8.	Біржове котирування цін	2	2	4	8
9.	Учасники біржової торгівлі та їх роль у торговельно-посередницькій діяльності	2	2	4	6
10.	Ринок цінних паперів та фондова біржа	2	2	4	8
11.	Валютні біржі	2	2	4	8
12.	Ф'ючерсний ринок та його особливості	2	2	6	10
Всього		24	16	50	90

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗОВАНОГО ГУРТОВОГО РИНКУ

Суть, поняття та основні форми організації ринку.

Мета, завдання та особливості аукціонної та ярмаркової торгівлі.

Особливості діяльності торгових домів та гуртово-продовольчих ринків.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ТОВАРНО-БІРЖОВОГО РИНКУ

Організація та функціонування товарно-біржового ринку.

Еволюція становлення світової біржової торгівлі.

Роль товарних бірж у формуванні світових цін.

Особливості діяльності міжнародних бірж.

3. БІРЖА ЯК ОРГАНІЗАТОР ТОРГІВЛІ НА РИНКУ

Економічний зміст діяльності товарної біржі.

Економіко-правова база створення товарної біржі та формування її

матеріальної бази. Основні види бірж, їх характеристики та функції. Особливості функціонування біржових товарів.

Практичне заняття

Здійснення класифікації бірж та опис їх функцій.

4. СТАНОВЛЕННЯ БІРЖОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ПРИНЦИПИ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Етапи та особливості розвитку біржового ринку України.

Регулювання біржової діяльності. Об'єднання бірж у асоціації. Національна асоціація бірж України (НАБУ).

Семінарське заняття

Аналіз стану біржової діяльності та показників торгівлі аграрних бірж України.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ТОВАРНИХ БІРЖ

Створення біржі. Засновники та члени бірж, їх функції, права та обов'язки. Структура біржі та її органи управління. Економічні відносини біржі з клієнтами.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ БІРЖОВИХ ТОРГІВ

Правила біржової торгівлі та специфіка їх дотримання. Організація торговельного процесу в біржовій операційній залі. Біржовий товар, його ознаки. Порядок виставлення товарів на торги та їх зняття.

Особливості біржової мови жестів та жаргону брокера.

Практичне заняття

Ознайомлення з організацією та порядком проведення біржових торгів. Оформлення документів на біржових торгах.

7. БІРЖОВІ УГОДИ

Зміст біржових угод та їх види. Оформлення, реєстрація біржових угод та гарантії їх виконання. Товарний арбітраж.

8. БІРЖОВЕ КОТИРУВАННЯ ЦІН

Роль та види цін у формуванні кон'юнктури ринку.

Правила і методика біржового котирування цін.

Формування біржових цін на основі попиту і пропозиції.

Біржова цінова стратегія. Роль моніторингу у прогнозуванні біржової кон'юнктури ринку.

Семінарське заняття

Побудова графіків товарної пропозиції. Розрахунок обсягів біржового попиту і пропозиції з врахуванням різних чинників.

Розрахунок прогнозованої ціни на основні біржові товари.

9. УЧАСНИКИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ТА ЇХ РОЛЬ У ТОРГОВЕЛЬНО-ПОСЕРЕДНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Характеристика суб'єктів біржового посередництва.
Роль, значення та функції брокерської служби на біржі.
Організаційна структура брокерських фірм (контор).
Взаємовідносини біржових посередників з клієнтами.
Торгово-економічні стратегії брокерських фірм та брокерів.
Винагороди за брокерську діяльність та ефективність її здійснення.

Семінарське заняття

Ознайомлення з договором на брокерське обслуговування. Розрахунок економічної ефективності діяльності брокерських фірм та їх брокерів.

10. РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВА БІРЖА

Еволюція становлення фондового ринку в Україні на основі світового досвіду. Класифікація, принципи і функції фондового ринку.
Учасники фондового ринку, їх права та обов'язки.
Цінні папери як біржовий товар. Пайові та приватизаційні цінні папери.
Боргові цінні папери: облігації, векселі, сертифікати.
Похідні цінні папери: опціон, ф'ючерс. Емісія і розміщення цінних паперів.
Фінансово-економічна оцінка діяльності ринку цінних паперів.
Функціонування фондового ринку та його регулювання в Україні.
Застосування індексів на фондовому ринку.

Практичне заняття

Ринок цінних паперів та функціонування фондового ринку.

11. ВАЛЮТНІ БІРЖИ

Міжнародна валютна система. Валюта як товар.
Валютні операції. Валютні курси.

Практичне заняття

Розрахунок результатів від реалізації різної валюти залежно від курсу.

12. Ф'ЮЧЕРСНИЙ РИНОК ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Становлення ф'ючерсної торгівлі у біржових центрах світу.
Сутність ф'ючерсної торгівлі. Поняття ф'ючерсних контрактів та механізм укладання угод. Хеджування угод на біржовому ринку. Спекуляція на біржових торгах. Зміст біржової гри. Фінансові розрахунки ф'ючерсного контракту.

Семінарське заняття

Розрахунок результатів від реалізації ф'ючерсного контракту.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література і джерела

1. Третякова О. В. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах / О. В. Третякова, В. М. Харабара, Р. І. Грешко // Економіка і держава. 2020. №5. С.107
2. Павлов К. В., Лялюк А. В., Павлова О.М., Данилюк Т. І. Економіка та організація біржової діяльності : навчальний посібник. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. 274 с.
3. Сотник І.М. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: навч. посіб.- Київ: Кондор, 2025 р.
4. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посіб. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642 с.
5. Фондовий ринок: підручник /Л.М.Сатир та ін. За заг. ред. д-ра ек. наук, проф. Шуст О.А. Біла Церква: БНАУ, 2021. 480с.
6. Шевченко А.О. Державне регулювання в системі біржової діяльності України. Інтернаука. 2023. № 7.с.156-163.
7. Сохацька О.М., Панасюк В.М., Роговська-Іщук І.В., Вінницький С.І. Фундаментальний та технічний аналізи міжнародних ринків. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 309 с.

Електронні ресурси

- 1 Закон України «Про товарну біржу» від 10 грудня 1991 року № 1956-ХІІ. Дата оновлення 01.01.2026 року
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>
- 2 Конституція України від 28 червня 1996 р. , редакція від 01.01.2020 року
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80%23Text#Text>
- 3   Протокол   Юридичний   інтернет   ресурс
URL:https://protocol.ua/ua/pro_tovarni_birgi_stattya_9/